

I. М. Шоробурадоктор педагогічних наук, професор, ректор
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДСЬКЕ УПРАВЛІННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено особливості державно-громадського управління в закладах дошкільної освіти. Показано актуальність цієї проблеми, яка обумовлена новою освітньою політикою, побудовою демократичної держави та задоволенням освітніх потреб громадян. Визначено сутність державно-громадського управління як процес інтеграції діяльності державних і суспільних суб'єктів управління, що пов'язані з розвитком закладу дошкільної освіти, де передбачена максимальна участь батьків, громадськості у вихованні дітей та творчий пошук педагогічного колективу. Показано посадові обов'язки керівника закладу дошкільної освіти, зокрема управління педагогічною радою, співдія з громадськістю, батьками. Акцентовано на основних формах громадсько-державного управління в сучасному дошкільному закладі, зокрема піклувальна рада, звіти керівників, створення громадських організацій, фондів, асоціацій, соціального підприємництва. Аргументовано нові підходи до вищезазначеного управління ЗДО у контексті нового Базового компонента дошкільної освіти, вказано основні принципи їх реалізації, як-от: демократичності, рівного доступу освіти, сталого розвитку, соціально-педагогічного партнерства щодо залучення громади, керівників, вихователів, фахівців закладів дошкільної освіти, батьків, а також принцип державно-громадського та державно-приватного партнерства. Виокремлено відповідальність держави, громади, сім'ї в організації дошкільної освіти, підкреслено роль батьківських комітетів у реалізації різних форм роботи з сім'єю, а також з надання освітніх послуг тощо.

Наголошено, що поняття державно-громадського управління в освіті, в тому числі дошкільній на сьогодні доцільно розділяти явища нових, більш демократичних відношень, погоджених взаємодій між державою та громадянським суспільством.

Ключові слова: громадсько-державне управління, заклад дошкільної освіти, керівник закладу дошкільної освіти, громада, піклувальна рада, сім'я, батьківський комітет.

Постановка проблеми. Актуальність державно-громадського управління освітою визначається змінами в суспільно-політичній структурі нашої країни, що обумовлюють необхідність нової освітньої політики, спрямованої на побудову демократичної, правової держави та задоволення освітніх потреб громадян незалежної України.

Стратегічні цілі, завдання, пріоритетні напрями й основні шляхи радикальних перетворень в управлінні системою освіти визначені Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про вищу освіту», Указами Президента України «Про національну програму «Діти України», Національною доктриною розвитку освіти у XXI столітті та ін.

У Національній доктрині розвитку освіти України XXI ст. зазначено, «що сучасна система управління освітою має розвиватись як державно-громадська, яка повинна враховувати регіональні особливості, тенденції до зростання автономії навчальних закладів, конкурентоспроможність їх освітніх послуг. Діяльність освітян спрямовується на пошуки нових демократичних відкритих моделей управління освітою, що зорієн-

товують освітні процеси на розвиток. У ній передбачається забезпечення державного управління з урахуванням громадської думки, внаслідок чого змінюється навантаження, функції, структура і стиль центрального та регіонального управління освітою». Крім того, Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. спрямовує діяльність державних службовців на «пошук нових, відкритих і демократичних моделей управління освітою, які мають утверджуватися як державно-громадські та орієнтувати освітні процеси на постійний розвиток. При цьому важливо передбачити органічне поєднання засобів державного впливу з громадським управлінням, що розширюватиме управлінські можливості громадської думки» [7].

Державно-громадське управління освітою – це процес поєднання діяльності державних і суспільних суб'єктів управління, що пов'язані з функціонуванням і розвитком освітньої установи, в інтересах суб'єктів навчально-виховного процесу, соціуму, влади [4].

Зміст державно-громадського управління складає діяльність його суб'єктів з інтеграції трьох напрямів роботи: демократизації діяльності органів державної влади й управління освітою; розвитку самоврядних асоціацій учасників освітньої

діяльності; створення та організації діяльності громадських органів управління освітою, де представлено всі верстви населення.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій. У сучасній науковій думці поняття «державно-громадське управління» та «громадсько-державне управління» розглядаються дослідниками як тотожні. Так, С. Крисюк державно-громадське управління освітою визначає як таке суспільне управління, що забезпечує максимальну участь громадян у розробленні стратегічних напрямів розвитку освітянської галузі у процесі постійного керування нею для задоволення потреб членів суспільства. Однак, на думку автора, нині ще не склалося плідного діалогу, не досягнуто взаємодії між органами державного управління, державними освітніми структурами і громадськістю у питаннях модернізації освіти [6].

Вітчизняна теорія державного управління містить основні методологічні засади демократизації державного апарату. Об'єктивна характеристика розвитку державного управління освітою висвітлюється у працях таких учених, як В. Авер'янова, В. Бакуменко, М. Князева, В. Лугового, В. Майбороди, Н. Нижника та ін. Подальший розвиток наукових основ управління освітою зазначено в роботах учених В. Афанасьева, Є. Березняка, Д. Гвішіані, М. Дарманського, Д. Дейкуна, П. Дроб'язка, О. Зайченко, С. Калашнікової, Л. Калініної, Ю. Конаржевського, М. Кондакова, Ф. Паначина, П. Раченка, Н. Самандас, Ж. Галанової, Г. Федорова, Ф. Штикало та ін. [6].

Проблеми вдосконалення системи управління освітою розкриті в наукових працях В. Алфімова, Є. Хрикова, В. Маслової, Л. Даниленко, Н. Островерхової, Ю. Конаржевського. У дослідженнях вчених Г. Балихіна, В. Бочкарьова, В. Грабовського, Г. Дмитренка, Г. Єльнікової, О. Зайченко, В. Князева, М. Комарницького, В. Маслової, Р. Пастушенко, Г. Полякової, Т. Шамової та інших розкриваються різноманітні аспекти впровадження моделі державно-громадського управління освітою, в тому числі в закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. Державно-громадське управління освітою – це процес поєднання різноспрямованої діяльності державних і суспільних суб'єктів управління, що пов'язані з функціонуванням і розвитком освітньої установи, в інтересах суб'єктів навчально-виховного процесу, соціуму, влади. Предметом державно-громадського управління освітою є взаємоузгодження дії різних за природою та напрямком дії сил на розвиток освітньої системи.

Метою державно-громадського управління освітою стає оптимальне поєднання державних і громадських засад в інтересах особистості, соціуму та влади, а основним завданням – перерозпо-

діл контролю та управління на рівень освітнього закладу та громади, який дає можливість поєднати загальносуспільні інтереси, інтереси громади та інтереси кожної особистості, у результаті чого буде забезпечено демократизацію державного управління освітою; задоволення потреб та інтересів учасників навчально-виховного процесу; розвиток погоджувальних механізмів у вирішенні загальних завдань [3].

Закон України «Про дошкільну освіту» визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи дошкільної освіти, яка забезпечує розвиток, виховання і навчання дитини, ґрунтується на поєднанні сімейного та суспільного виховання, досягненнях вітчизняної науки, надбаннях світового педагогічного досвіду, сприяє формуванню цінностей демократичного правового суспільства в Україні [5].

Національний заклад дошкільної освіти – дошкільний заклад, який забезпечує трансляцію культури народу, сприяє етнізації особистості, засвоєнню духовних надбань нації.

У такому виховному закладі взаємини дітей і педагогів вибудовуються на засадах довіри до можливостей розвитку дитини як особистості, визнання її права на творчість, самостійного пошуку раціональних засобів, методів і прийомів виховання. Такі дошкільні заклади функціонують не як державні, а як родинно-громадські установи, в яких передбачена максимальна участь батьків, громадськості у вихованні дітей, творчий пошук педагогічного колективу, що сприяє оновленню дошкільної освіти на засадах демократизації та гуманізації [5].

У статтях 31-36 зазначено, що на основі освітньої програми педагогічна рада закладу дошкільної освіти визначає план роботи на навчальний рік та літній період, що конкретизує організацію освітнього процесу. План роботи закладу дошкільної освіти затверджується його керівником.

У статтях 44-45 зазначено, що колегіальним постійно діючим органом управління закладом дошкільної освіти є педагогічна рада, повноваження якої визначаються установчими документами відповідного закладу. Керівник закладу дошкільної освіти є головою педагогічної ради.

Рішення педагогічної ради закладу дошкільної освіти вводяться в дію рішеннями керівника закладу.

У статті 47 зазначено, що у закладі дошкільної освіти можуть діяти органи самоврядування працівників такого закладу, органи батьківського самоврядування, інші органи громадського самоврядування учасників освітнього процесу.

Повноваження, засади формування та діяльності органів громадського самоврядування визначаються Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту» та установчими документами закладу дошкільної освіти.

У статті 48 зазначено, що вищим колегіальним органом громадського самоврядування закладу дошкільної освіти є загальні збори (конференція) колективу закладу дошкільної освіти.

В умовах громадського управління дитячий садочок стає підзвітним у своїй діяльності перед місцевою громадою. Такою формою підзвітності є відкриті звіти, звітування керівників перед громадськістю, матеріали яких мають бути доступними для кожного члена громади.

Зазвичай, звітування керівників перед громадськістю перетворюється на захід спільної відповідальності закладу, батьків, влади і громади перед дітьми, оскільки у результаті цього виявляються переваги, яких вдалося досягти, проблеми, що потребують негайного вирішення, та перспективи розвитку конкретного закладу.

Отже, громада і заклад спільними зусиллями досягають успіху в розвитку не тільки закладу дошкільної освіти, а й громади, планують спільну діяльність, розробляють проекти, розвивають фандрайзингову діяльність, залучаючи всі сектори до співпраці для ефективного функціонування закладу і громади [5].

Основними формами громадсько-державного управління в діяльності сучасного закладу освіти є створення та діяльність Піклувальної ради; звітування керівників закладів перед громадськістю; залучення громадськості як соціального партнера; створення громадських організацій, фондів, асоціацій; розвиток соціального підприємства тощо.

Піклувальна рада – це орган самоврядування, до складу якого можуть входити представники органу місцевого самоврядування, підприємств, установ, навчальних закладів, організацій, окремих громадян, законних представників вихованців з метою залучення громадськості до вирішення проблем освіти, забезпечення сприятливих умов ефективної роботи закладу дошкільної освіти.

Дане Положення визначає порядок діяльності піклувальної ради закладу дошкільної освіти.

В основі громадсько-державного управління є ідея активної ролі громади та державних структур у забезпеченні функціонування, збереження й розвитку закладу дошкільної освіти. При цьому громада повинна мати функції засновника, розпорядника ресурсів, координатора процесів як зацікавлена сторона в існуванні закладу та її ефективному розвитку.

У контексті розвитку громадсько-державного управління у закладі дошкільної освіти значну роль відіграє громада.

За визначенням Оксфордського тлумачного словника поняття «громада» (community) означає групу людей, об'єднаних спільним походженням, расою, соціальним станом, релігійними переконаннями та місцем проживання – районом, населеним пунктом тощо, де розташована низка соці-

альних інститутів: сім'я, школа, церква, організації сфери дозвілля та медицини [2].

У зарубіжних джерелах підходи до визначення громади розподіляються за групами на основі трьох сукупностей значень:

- громада як група людей у певній географічній місцевості;
- громада як сукупність відносин та взаємовідносин;
- громада як спільнота, спроможна до колективних дій.

У ст. 1 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997) територіальна громада трактується як жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

У соціально-педагогічній теорії термін «громада» характеризується як один із чинників соціального впливу на особистість, проміжну ланку між макросистемою суспільства в цілому і мікросистемою сімейної і особистісної підтримки. Проте більш доцільно розглядати громаду як різновид соціального середовища соціалізації особистості [2].

Сьогодні територіальні громади беруть на себе відповідальність за створення та функціонування закладів дошкільної освіти.

З метою зростання впливу батьків та громадськості на розвиток освіти створюються громадсько-державні органи управління. Громадсько-державні органи управління освітою відповідно до положення про їх діяльність розглядають та затверджують стратегічні питання розвитку, дозволяють здійснювати жорсткий громадський контроль за її діяльністю.

Так, 12 січня 2021 року було затверджено оновлений Базовий компонент дошкільної освіти, що є Державним стандартом дошкільної освіти в Україні. Десять років українська дошкільна освіта працювала за попередньою редакцією Стандарту. Та цього часу виявилось достатньо для того, аби відбулися зміни у дитячих садках, змінилися підходи до організації дошкільної освіти, та, власне, самі діти і суспільство загалом за останній час істотно змінилися. Тож оновлений Стандарт покликаний унормувати та регламентувати діяльність закладів дошкільної освіти та кожного з учасників освітнього процесу [1].

У даному документі ідеї ціннісних пріоритетів та відповідальності дорослих у освіті та розвитку дитини автори-розробники конкретизували за допомогою принципів реалізації Стандарту, до яких віднесли, зокрема принцип державно-громадського та державно-приватного партнерства (здійснення управління дошкільною освітою та її організація відбувається з регулярною інтеграцією в ці процеси як держави, так і приватних та громадських організацій) [1].

Суспільство, місцева влада, громадські організації також несуть певну відповідальність у організації дошкільної освіти, особливо у питанні її якості та доступності. Адже саме місцева виконавча влада та органи місцевого самоврядування покликані здійснювати державну політику в галузі освіти та забезпечувати ефективне функціонування усіх без виключення типів закладів дошкільної освіти, враховуючи інтереси дітей з особливими освітніми потребами, поліпшення матеріально-технічної бази та господарське обслуговування комунальних закладів дошкільної освіти. Важливо, щоб у питанні управління та фінансування галузі освіти та закладів дошкільної освіти зокрема, діяльність учасників процесів та їх співпраця була організована за такими аспектами:

- здійснювалася на партнерських засадах;
- забезпечувала доступ до освіти усіх дітей;
- здійснювалася на місцевому та національному рівні;
- інтегрувала діяльність усіх служб, організацій, громади [5].

Така спільна діяльність має призвести до прийняття ефективних управлінських рішень та задоволення суспільних інтересів у сфері освіти.

Державне управління у галузі дошкільної освіти – це система органів державної влади, державних установ та організацій, посадових осіб, які взаємодіють між собою в процесі виконання своїх функцій та забезпечують ефективну діяльність і розвиток дошкільної освіти. Таке управління забезпечує планомірний вплив на вертикаль дошкільної освітньої сфери. Його основою є законодавчі та інші нормативні акти, спрямовані на унормування та розвиток цієї цілісної системи. Так, держава в особі зазначених органів розробляє стратегію розвитку галузі, здійснює законодавчу функцію та наглядову (функцію контролю), здійснює фінансування системи. Тобто забезпечує повноцінне функціонування та розвиток дошкільної освітньої системи.

Важливу роль в дошкільній освіті відіграє сім'я. Відвідування дитиною дошкільного навчального закладу не звільняє сім'ю від обов'язку виховувати, розвивати і навчати її в родинному колі. Експерти усіх рівнів акцентують увагу на тому, що серед батьків досить багато тих, хто повністю перекладає виконання усіх цих функцій виключно на дитячий садочок.

І тому певною характеристикою взаємодії педагогів з батьками є характер стосунків: від суто формального до партнерського. На думку батьків, характер стосунків між батьками та вихователями визначається наступними чинниками: ставлення вихователя до дітей; ставлення вихователя до виконання своїх професійних обов'язків; професійні, комунікативні та особистісні якості вихователя.

Наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України №398 від 26 квітня 2011 року «Про затвердження Примірного положення про батьківські комітети (раду) дошкільного навчального закладу» сказано, що на виконання статті 36 Закону України «Про дошкільну освіту», з метою надання організаційної допомоги керівникам дошкільних навчальних закладів, місцевим органам управління освітою та впровадження державно-громадського управління освітою, затвердити Примірне положення про батьківські комітети (раду) дошкільного навчального закладу.

Примірне положення про батьківські комітети дошкільних навчальних закладів визначає їх функції у державно-громадській системі управління дошкільним навчальним закладом. Комітети є добровільними органами громадського самоврядування, створеними на основі єдності інтересів батьків щодо реалізації прав та обов'язків своїх дітей під час організації їх життєдіяльності у закладі. У своїй діяльності комітети керуються Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про об'єднання громадян», Конвенцією ООН «Про права дитини», Положенням про дошкільний навчальний заклад, статутом дошкільного навчального закладу, цим положенням, іншими нормативно-правовими актами в галузі освіти та міжнародним законодавством з прав дитини [8].

В Положенні сказано, що рішення про заснування комітетів груп (групи) або закладу та кількість членів комітету приймаються на загальних зборах батьків відповідних груп (групи) або закладу.

Метою діяльності комітетів є захист законних інтересів дітей в органах громадського самоврядування закладу, у відповідних державних, судових органах, забезпечення постійного та систематичного взаємозв'язку батьків і педагогічного колективу закладу, а також надання допомоги батькам та педагогічному колективу щодо реалізації завдань дошкільної освіти.

В Положенні зазначено, що основними принципами діяльності комітетів є: законність; гласність; колегіальність; толерантність; виборність; організаційна самостійність в межах повноважень, визначених цим положенням та законодавством; підзвітність і відповідальність перед загальними зборами батьків закладу, груп.

Метою діяльності батьківського комітету закладу дошкільної освіти є захист законних інтересів дітей в органах громадського самоврядування, у відповідних державних, судових органах, забезпечення постійного та систематичного взаємозв'язку батьків і педагогічного колективу закладу, а також надання допомоги батькам та педагогічному колективу щодо реалізації завдань дошкільної освіти.

Основою створення у закладі умов для якісної освіти є послідовне запровадження та підтримка керівництвом закладу педагогіки партнерства між усіма учасниками освітнього процесу [8].

Просвітницька робота повинна вестись як з боку працівників закладу дошкільної освіти, для чого в них на рівні системи ЗВО повинні бути сформовані достатні знання та навички спілкування з батьками, так і з боку системи освіти в цілому, через загальнонаціональні просвітницькі кампанії для молодих сімей, майбутніх батьків та батьків дітей дошкільного віку.

Національна просвітницька кампанія повинна бути багатоетапною і розрахованою на регулярне проведення. На першому етапі буде відбуватись закладення основи, донесення та формування вищеозначених ідей, потім доцільно проводити цю кампанію на постійній основі, враховуючи, що постійно «підростає» нова аудиторія.

Сьогодні рівень дошкільної освіти перебуває на перехідному етапі старої системи світоглядних цінностей і формуванням нових освітніх підходів з орієнтацією на європейський освітній процес та поєднанням вітчизняних освітніх надбань. Актуальними стають такі поняття як «якість освітніх послуг», «ринок освітніх послуг» тощо.

Рівень якості освітніх послуг контролюється керівником дошкільного закладу, представниками регіональних та місцевих органів управління освіти, державною інспекцією, Міністерством освіти. До головної форми державного контролю – атестації закладів дошкільної освіти залучаються і представники громадськості у кількості не менше однієї третьої від загальної кількості членів атестаційної комісії.

Керуючись у своїй щоденній роботі принципами делегування повноважень, децентралізації влади, у тісній співпраці з батьківськими комітетами та колективом працівників, орієнтуючись на потреби суспільства, враховуючи соціально-політичні, економічні, умови розвитку країни, керівник закладу дошкільної освіти розробляє стратегію розвитку закладу (провівши SWOT-, PEST-, SMART-аналіз). Для того щоб заклад був успішним на ринку освітніх послуг, керівнику потрібно знати сильні та слабкі сторони, зуміти перетворити їх на конкурентні переваги. Це можливо за умови державної підтримки та активної участі громадськості.

Висновки. Дошкільні заклади, керуючись у своїй діяльності законодавчими актами у сфері освіти, науковими методиками, покликані забезпечити дитині захист її прав на охорону здоров'я, освіту, без чого неможливе щасливе дитинство.

Багатоманітність підходів до виховання дітей дошкільного віку розкриває широкий простір для ініціативи дошкільних закладів, сприяє оптимізації їх системи, відповідає принципу демократизації

системи дошкільної освіти, забезпечує вихователям право на творчість в організації педагогічного процесу, формує передумови для активного залучення до нього сім'ї, громадськості.

У сутності поняття державно-громадського управління в освіті, в тому числі дошкільній на сьогодні доцільно розділяти явища нових, більш демократичних відношень, погоджених взаємодій між державою та громадянським суспільством. Участь цих сторін у розв'язанні різних питань освіти, а саме управлінські аспекти цих взаємодій, які пов'язані з можливістю відповідально та результативно впливати на освітню політику, визначальним пріоритетом якої є забезпечення якості освіти на основі збереження його фундаментальності та відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства й держави.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Перспективи подальших розвідок щодо державно-громадського управління в закладах дошкільної освіти ми вбачаємо у розробці технології реалізації даної проблеми, а також орієнтація на дане питання при підготовці кадрів з дошкільної освіти тощо.

Список використаної літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України/ Під наук.керів. Піроженко Т. О. / Авт. кол-в: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнева О.Г., Гавриш Н.В., Загородня Л.П. та ін., 2021. 37 с.
2. Безпалько О.В. Соціальна робота в громаді: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 176 с.
3. Василів В. Б. Особливості інформатизації системи управління ВНЗ в умовах трансформації вищої освіти України. *Вища школа*. 2011. № 11. С. 39-49.
4. Даниленко Л. І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: монографія. Київ: Міленіум, 2004. 358 с.
5. Закон України «Про дошкільну освіту» № 2628-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
6. Крисюк С.В. Концептуальні засади розвитку державно-громадського управління освітою. *Актуальні теоретико-методологічні та організаційно-практичні проблеми державного управління*: у 2 т. : матер. Всеукраїнської наук.-практ. конф., 28 трав. 2004 р. / за заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. Київ: Вид-во НАДУ, 2004. Т. 1. 460 с.
7. Національна доктрина розвитку освіти в XXI ст. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text>
8. Положення про батьківський комітет дошкільного закладу. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0398736-11#Text>

Shorobura I. State and public administration in the institutions of pre-school education

The article highlights the features of state and public administration in the institutions of preschool education. The urgency of this problem, which is due to the new educational policy, building a democratic state and meeting the educational needs of citizens, has been shown. The essence of state and public administration has been determined as a process of integrating the activities of state and public subjects of administration involved in the development of pre-school education, which provides maximum participation of parents, the public in raising children and creative search of the teaching staff. The job responsibilities of the head of the institution of pre-school education have been shown, in particular the management of the pedagogical council, cooperation with the public, parents. Emphasis has been placed on the main forms of state and public administration in the modern institution of pre-school education, including the board of trustees, reports of heads, creation of public organizations, foundations, associations, social entrepreneurship. New approaches to the above-mentioned administration of the institution of pre-school education in the context of the new Basic component of pre-school education have been argued, the main principles of their implementation have been indicated, such as: democracy, equal access to education, sustainable development, socio-pedagogical partnership to involve community, heads, educators, specialists of the institutions of pre-school education, parents, as well as the principle of the state and public and public-private partnership. The responsibility of the state, community, family in the organization of pre-school education has been highlighted, the role of parents committees in the implementation of various forms of work with the family, as well as in the provision of educational services, etc. has been emphasized.

It is emphasized that the concept of state and public administration in education, including pre-school one, today it is appropriate to separate the phenomena of new, more democratic relations, coordinated interactions between the state and civil society.

Key words: *state and public administration, institution of pre-school education, head of the institution of pre-school education, community, board of trustees, family, parents committee.*